

4. Омаров Ш. А. О. Концепция устойчивого развития в законодательстве Украины и стран мира и практика ее внедрения / Ш. А. О. Омаров // Бизнес Информ. – 2014. – № 12. – С. 85–95.

5. 10 лет устойчивого развития «made in Germany». Национальная стратегия устойчивого развития [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.bundesregierung.de>.

6. Національні стратегії сталого розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ua.undp.org/content/dam/ukraine/docs/EE/Національні_стратегії_сталого_розвитку_verstka.pdf.

7. Про стратегію сталого розвитку «Україна–2020» : Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.

УДК 351.864.52

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОВЕДЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ТОРГІВ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

SOME OF THE LEGAL REGULATION OF ELECTRONIC TRADING IN THE ARMED FORCES OF UKRAINE

Пасіка С.П.,
к.ю.н., старший науковий співробітник,
начальник кафедри правового забезпечення

*Військовий інститут
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

Кобилянський О.В.,
слухач

*Військовий інститут
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

У статті розглянуто питання правового регулювання здійснення в Збройних Силах України публічних закупівель шляхом використання електронної системи закупівель, чинників, які ускладнюють здійснення публічних закупівель шляхом використання електронної системи закупівель у Збройних Силах України, правових шляхів їх подолання та перспектив удосконалення законодавства, що регулює питання проведення публічних закупівель шляхом використання електронної системи закупівель.

Ключові слова: тендер, електронні торги, публічні закупівлі, ProZorro, електронна система закупівель, централізована закупівельна організація.

В статье рассмотрены вопросы правового регулирования осуществления в Вооруженных Силах Украины публичных закупок посредством электронной системы закупок, факторы, которые затрудняют осуществление публичных закупок посредством электронной системы закупок в Вооруженных Силах Украины, правовых путей их преодоления и перспектив совершенствования законодательства, регулирующего вопросы проведения публичных закупок посредством электронной системы закупок.

Ключевые слова: тендер, электронные торги, публичные закупки, ProZorro, электронная система закупок, централизованная закупочная организация.

The article deals with the legal regulation of the implementation of the Armed Forces of Ukraine public procurement using electronic procurement system, factors that complicate the implementation of public procurement through the use of e-procurement system in the Armed Forces of Ukraine, legal ways to overcome them and the prospects of improvement of legislation governing the conduct of public purchases using electronic procurement system.

Public procurement in the Armed Forces of Ukraine through the electronic system due to the need to reduce the price of purchases, which in turn will save the budget, accelerate the procurement process and save time, expanding the number of providers of competitive environment, simplify the procurement management through automation.

Using the analysis of legal regulation of public procurement using electronic procurement systems installed its advantages and disadvantages. Considered the most essential problems of legal regulation of public procurement exercise using the electronic system, and solutions. Implementation of the proposed solutions to problems will reduce the cost of procurement, accelerating the procurement process and save time, expanding the number of providers of competitive environment, streamline procurement management, minimize cases of corruption offenses.

Key words: tender, electronic trading, public procurement, ProZorro, e-procurement system, centralized purchasing organization.

Прийняттям Закону України «Про публічні закупівлі» наша держава стала на шлях реформування системи публічних закупівель та приведення її до вимог законодавства Європейського Союзу. Метою його ухвалення було: підвищення рівня конкуренції у сфері державних закупівель та зниження рівня корупції шляхом запровадження системи електронних закупівель та електронної системи оскарження; здійснення процедур закупівлі, обмін інформацією, документами та подання роз'яснень в електронній системі закупівель; виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами – членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію між Україною та ЄС) щодо імплементації Директив 2014/24/ЄС і 2014/25/ЄС

шляхом запровадження нових підходів щодо здійснення закупівель у частині оптимізації процедур закупівель та можливості створення центральної закупівельної організації; сприяння прозорості використання бюджетних коштів шляхом урегулювання здійснення закупівель, що здійснюються від 50 тис. гривень до порогів застосування процедур закупівель; підвищення професійності закупівельників шляхом надання можливості здійснювати закупівлі не лише тендерним комітетом, але й уповноваженою особою замовника.

Законодавство у сфері публічних (державних) закупівель, яке систематично змінювалося за часів незалежної України, надало поштовх на розвиток цих відносин, створивши правові засади функціонування електронної системи закупівель.

Проведення публічних закупівель у Збройних Силах України за допомогою електронної системи зумовлено необхідністю зниження ціни закупівель, що, у свою чергу, дозволить економити бюджетні кошти, прискорить процес закупівлі, зекономить час, розширить кількість постачальників, розвиватиме конкурентне середовище, спростить процес управління закупівлями шляхом автоматизації.

Слід зазначити, що в науковій літературі широко висвітлюються питання державних закупівель. Незважаючи на це, науковцями недостатньо уваги приділялось проблемам застосування електронної системи закупівель в Україні.

Питання проведення державних закупівель за допомогою електронної системи досліджували О. Підмогильний [1], В. Міняйло [2], І. Лопушинський [3], А. Лялька [4], В. Зубар, С. Косінов [5] та ін.

Метою статті є визначення проблем правового регулювання здійснення державних закупівель за допомогою електронної системи у Збройних Силах України, шляхів їх вирішення та перспектив удосконалення відповідного законодавства.

На підставі Розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 березня 2015 р. № 416-р «Про проведення експерименту із застосування електронних засобів під час здійснення переговорної процедури закупівлі» [6] в рамках проведення експерименту із застосування під час здійснення Міністерством оборони України переговорної процедури закупівлі електронних засобів, що відповідають вимогам, визначеним Законом України «Про здійснення державних закупівель», ініційованим Міністерством оборони України та Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, 10 липня 2015 р. відбулися перші електронні торги Міністерства оборони України. Міністерство оборони України – перша державна структура України, яка повністю перейшла на передовий електронний метод проведення торгів, що забезпечує найвищий рівень прозорості та громадського контролю над діяльністю оборонного відомства [7].

На сьогодні Законом України «Про публічні закупівлі» від 25 грудня 2015 р. № 922-VIII [8] передбачено, що процедури закупівлі, передбачені цим Законом, здійснюються шляхом використання електронної системи закупівель.

Однак, із впровадженням електронної системи закупівель Збройні Сили України зіштовхнулись з деякими проблемами.

Проблеми здійснення державних закупівель за допомогою електронної системи досліджував О. Підмогильний, який зазначав, що на введення у країні системи електронної торгівлі мають негативний вплив: недосконале законодавство; значний рівень корумпованості сфери прок'юременту; надмірна політизованість системи державних закупівель; незадовільне матеріально-технічне забезпечення, насамперед, замовників торгів (бюджетних установ та організацій, суб'єктів господарювання державного сектору економіки). Крім того, попри все, залишається незначною й відсоткова кількість користувачів Інтернету в Україні та їх інформаційно-технологічна обізнаність та комп'ютерна грамотність [1].

На думку В. Міняйло, створення механізму електронних державних закупівель в Україні – досить трудомісткий і довготривалий процес, який потребує поетапної роботи, а саме: погодження та визначення на законодавчому рівні відповідальних за визнання інформаційної системи у мережі Інтернет; державного забезпечення і підтримки загальнодоступності електронної інформації; створення електронних реєстрів постачальників, договорів, недобросовісних учасників; об'єднання електронної інформації про державні закупівлі в єдину загальнодоступну базу даних; створення підсистеми електронного документообігу для організації та здійснення державних закупівель [2].

Серед переваг електронних торгів І. Лопушинський виділяє те, що завдяки їх ефективності досягається підвищення оперативності проведення закупівель методом

котирувань; скорочення операційних витрат на організацію конкурсів; економія бюджетних коштів за рахунок об'єднання заявок і оптових закупівель; скорочення помилок в організації закупівель за рахунок доступності інформації експертам; взаємодія між регіональними державними фінансовими інспекціями та правоохоронними органами щодо протидії незаконній діяльності під час закупівель; усунення збоїв у системі закупівель за рахунок оперативної та постійної взаємодії з постачальниками. Також до переваг він відносить потенційну можливість залучити більшу кількість продавців; значно менші витрати на утримання; краще інформаційне забезпечення, тобто наявність можливості надавати більше інформації про товар значній кількості відвідувачів одночасно. Недоліками такої системи публічних закупівель І. Лопушинський вважає початкові додаткові витрати замовника на закупівлю комп'ютерної техніки, програмного забезпечення, використання електронних технологій, їх адміністрування та постійну підтримку; безпеку в електронному просторі, пов'язану з комп'ютерними правопорушеннями та появою кіберзлочинів, неможливість покупця «потримати товар у руках» чи «приміряти» перед покупкою; значно складнішу організацію доставки; недоступність для тих, хто не вміє працювати в Інтернеті [3].

А. Лялька зазначає, що у різних державах створення електронних систем закупівель – частина процесу організації ефективної ринкової економіки та інтеграції в міжнародне торговельне співтовариство.

Електронні торговельні майданчики найпріоритетніші в рамках розвитку нової економіки, що використовує сучасні засоби комунікації. Побудова взаємин між агентами інституту державних закупівель за допомогою електронних торговельних майданчиків має низку переваг: боротьба з корупцією, збільшення кількості постачальників, інтеграція і взаємодія між органами влади; професійний моніторинг закупівель; зниження бюджетних витрат; скорочення персоналу; збільшення справедливості та конкуренції; поліпшення доступу до державних замовлень; відкритість державних замовлень для нових постачальників; стимулювання участі суб'єктів малого підприємництва; збільшення грошового потоку; зниження витрат на угоди; підзвітність державних розпорядників бюджетних коштів; доступ до інформації про розміщення замовлень; можливість спостерігати за діяльністю державних органів влади та інформацією про витрати; підзвітність державного апарату [4].

Упровадження електронних закупівель в Європейському Союзі (далі – ЄС) широко підтримується Міжнародним валютним фондом, Європейським центральним банком та Європейською комісією, оскільки державні закупівлі в електронній формі суттєво скорочують витрати для підприємств у державному секторі, а також сприяють підвищенню прозорості й ефективності процесів [5].

Незважаючи на позитивні зрушення в правовому регулюванні, у Збройних Силах України все ще існують деякі проблеми зі здійсненням державних закупівель за допомогою електронної системи, зокрема:

- низький рівень забезпеченості військових частин відповідним обладнанням, програмним забезпеченням, що потребує постійного оновлення та підтримки, доступу до Інтернету;

- недостатня обізнаність особового складу Збройних Сил України у користуванні відповідними новими технічними засобами;

- навчання особового складу Збройних Сил України потребує додаткових фінансових витрат;

- більшість особового складу, призначеного до складу тендерного комітету, не пройшли навчання з питань організації та здійснення закупівель;

- призначення до складу тендерного комітету посадових осіб військових частин перешкоджає належному виконанню ними обов'язків за штатними посадами;

– фокусування виключно на ціні та недостатня увага до інших важливих факторів ефективної закупівлі;

– здійснення публічних закупівель за допомогою електронної системи є обов'язковим лише у випадку закупівлі товару (товарів), послуги (послуг), вартість яких дорівнює або перевищує 200 тис. гривень, а робіт – 1,5 млн гривень. Під час здійснення закупівлі товарів, робіт і послуг, вартість яких є меншою за вказану вище, замовники можуть використовувати електронну систему закупівель з метою відбору постачальника товару (товарів), надавача послуги (послуг) та виконавця робіт для укладення договору [8];

– у допорогових закупівлях учасник вправі оскаржити торги шляхом звернення до комісії з розгляду звернень. Однак, рішення такої комісії є рекомендаційним.

З метою подолання вказаних проблем, в першу чергу, слід вивести матеріально-технічне забезпечення військових частин на такий рівень, що дозволить належним чином організувати та провести процедури закупівлі; проводити систематичне навчання та підтримку особового складу Збройних Сил України, який залучається до роботи тендерних комітетів, хоча ефективнішим, на думку авторів, є приєднання до пілотного проекту з організації діяльності централізованої закупівельної організації, відповідно до Порядку реалізації пілотного проекту з організації діяльності централізованої закупівельної організації, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2016 р. № 928 [9].

Централізована закупівельна організація покликана набути всіх прав та обов'язків замовників, що визначені законом. В інтересах замовників централізована закупівельна організація оприлюднює інформацію про закупівлю, визначає процедуру закупівлі, розглядає та приймає рішення щодо скарг суб'єктів оскарження процедури закупівлі, надає роз'яснення щодо тендерної документації та усуває порушення процедури закупівлі, розглядає тендерні пропозиції, звертається за підтвердженням інформації, наданої учасниками процедури закупівлі, до органів державної влади, підприємств, установ та організацій відповідно до їх компетенції, визначає переможця та приймає рішення про намір укласти з ним договір.

Не менш важливим засобом у вирішенні вказаних проблем у сфері здійснення публічних закупівель є встановлення на законодавчому рівні обов'язку проведення публічних закупівель виключно за допомогою електронної системи незалежно від вартості предмету закупівлі.

Крім того, рішення органів оскарження публічних закупівель повинні бути обов'язковими до виконання у будь-якому випадку.

Виходячи з викладеного, перспективним напрямом правового регулювання проведення електронних торгів у Збройних Силах України є поширення сфери застосування електронної системи закупівель на закупівлі товарів, послуг, робіт, незалежно від їх вартості; створення єдиного органу оскарження процедур закупівлі, рішення якого були б обов'язковими до виконання.

Таким чином, змінивши публічні закупівлі з паперового на електронний формат, Україна здійснила надзвичайно важливий крок у виконанні Угоди про асоціацію між Україною та ЄС щодо імплементації Директив 2014/24/ЄС і 2014/25/ЄС.

За допомогою проведеного аналізу правового регулювання публічних закупівель шляхом використання електронної системи закупівель у Збройних Силах України встановлено його переваги, а саме: підвищення рівня конкуренції у сфері державних закупівель; зниження рівня корупції; оптимізація процедур закупівель; сприяння прозорості використання бюджетних коштів; спрощення процесу управління закупівлями; прискорення процесу закупівлі та економія часу.

На жаль, здійснення публічних закупівель шляхом використання електронної системи закупівель у Збройних Силах України не позбавлене таких проблем, як: недостатній рівень підготовки та навченості особового складу, призначеного до складу тендерного комітету; виконання особовим складом обов'язків, не пов'язаних з їх штатними посадами у зв'язку з призначенням до складу тендерного комітету; фокусування виключно на ціні предмету закупівлі; відсутність органу оскарження публічних закупівель, рішення якого були б обов'язковими до виконання у будь-якому випадку та можливість здійснення допорогових закупівель, не використовуючи електронну систему закупівель.

Однак, впровадження на законодавчому рівні запропонованих шляхів вирішення проблем, зокрема здійснення публічних закупівель у Збройних Силах України через централізовану закупівельну організацію, проведення публічних закупівель виключно за допомогою електронної системи незалежно від вартості предмету закупівлі, встановлення обов'язковості до виконання рішення органів оскарження публічних закупівель сприятиме зниженню ціни закупівель, прискоренню процесу закупівлі та економії часу, розширенню кількості постачальників, розвитку конкурентного середовища, спрощенню процесу управління закупівлями, мінімізації випадків вчинення корупційних правопорушень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Підмогильний О. О. Проблемні питання шляхів впровадження електронних торгів як механізму забезпечення ефективності системи державних закупівель України / О. О. Підмогильний // Державне управління : удосконалення та розвиток. – 2011. – № 4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=270>.
2. Міняйло В. П. Організація електронних державних закупівель / В. П. Міняйло // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2012. – № 3 (38). – С. 36–44.
3. Лопушинський І. П. Організація електронних державних закупівель / І. П. Лопушинський // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. – 2013. – № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/e-journals/Ttpdu/2013_1/Lop_s.pdf.
4. Лялька А. Б. Європейський досвід застосування електронних закупівель як ефективного механізму боротьби з корупцією в Україні / А. Б. Лялька // Вісник Академії митної служби України. – 2014. – № 2 (13). – С. 76–82.
5. Зубар В. В. Електронні закупівлі : засади побудови в Україні. Міжнародний досвід побудови системи електронних держзакупівель / В. В. Зубар, С. А. Косінов, А. Г. Єгіозар'ян // ІБ Редукціон. – 2014. – № 12 (106) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.procurement.in.ua/ru/pages/4985>.
6. Про проведення експерименту із застосування електронних засобів під час здійснення переговорної процедури закупівлі : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 березня 2015 року № 416-р // Урядовий кур'єр. – 2015. – № 81.
7. Електронні торги у Міністерстві оборони України : передова система здійснення державних закупівель [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mil.gov.ua/news/2015/07/11/elektronnitorgi-u-ministerstvi-oboroni-ukraini-peredova-sistemazdijsnennya-derzhavnih-zakupivel-/>.
8. Про публічні закупівлі : Закон України від 25 грудня 2015 року № 922 // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 9. – Ст. 5.
9. Про затвердження Порядку реалізації пілотного проекту з організації діяльності централізованої закупівельної організації : Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2016 року № 928 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 99. – Ст. 3213.